

Artūras LUKAŠEVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas

Gabrielė MOTIEJŪNIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Tikėjimo paveldo (*fidei depositum*) samprata po Vatikano II Susirinkimo

Katalikų Bažnyčia ieško sielovados būdų, įgalinančių pasiekti šiuolaikinių žmogų įvairiose sudėtingose ir nevienareikšmėse jo gyvenimo situacijose. Vykdamt šią misiją, tikėjimo paveldo perdavimo efektyvumo klausimas išlieka tarp pačių opiausių sielovados problemų. Straipsnyje dėmesys sutelkiamas į tikėjimo paveldo sampratą Katalikų Bažnyčios dokumentuose po Vatikano II susirinkimo.

The Catholic Church today is looking for new ways and methods of pastoral work. Her task is to approach modern man in very complex and ambiguous situations of his or her life. One of the most pressing problems in this mission is to present the deposit of faith in a pastorally effective way. The present article concentrates on the concept of the deposit of faith in the documents of the Catholic Church after Second Vatican Council.

Įvadas

Tikėjimo paveldas (lot. *fidei depositum*) yra viena iš pagrindinių sąvokų Katalikų Bažnyčios katechezėje, žvelgiant bendrai, ir pastoracijoje. Praėję penkiasdešimt metų po Vatikano II susirinkimo rodo, kokios didelės pastangos Bažnyčioje buvo dedamos siekiant padaryti tikėjimo paveldą labiau prieinamą šiuolaikiniam žmogui. Tuo pačiu metu religinio indiferentizmo ir neraštingumo plitimas Vakarų pasaulyje rodo, kad tikėjimo paveldo suaktualinimo poreikis ir toliau išlieka tarp svarbiausių Bažnyčiai kylančių iššūkių.

Šio straipsnio tyrimo objektas yra Katalikų Bažnyčios tikėjimo paveldas po Vatikano II Susirinkimo. Straipsnio tikslas yra išnagrinėti tikėjimo paveldo sampratą Katalikų Bažnyčioje po Vatikano II susirinkimo. Šiam tikslui pasiekti bus remiamasi Magisteriumo dokumentų katechezės temomis analize. Darbo uždaviniai – atskleisti tikėjimo paveldo biblinę kilmę, išnagrinėti Katalikų Bažnyčios požiūrį į tikėjimo paveldą kaip Bažnyčiai patikėtą turtą ir užduotį jį perduoti, apibūdinti tikėjimo paveldo skirstymą Katalikų Bažnyčios katekizme. Darbe taikomas analitinis-sintetinis metodas.

Tikėjimo paveldo biblinė kilmė

Tikėjimo paveldo kaip apreikštojo tikėjimo turinio samprata įvairiomis formomis matyti jau Senajame Testamente. Gerai žinomas to pavyzdys yra judaizmo maldingumo centre esanti *šema* malda (Pak 6, 4–9; 11, 13–21; Sk 15, 37–41). Panašią funkciją atlieka padėkos už derlių malda įžengus į Pažado žemę (Pak 26, 5–10). Dar vienas pavyzdys – pirmagimių pašventimo apeigos (Iš 13, 1–15). Žvelgiant bendrai, Senajame Testamente gausu vietų, rodančių Išrinktosios tautos rūpestį išsaugoti ir perduoti ateinančioms kartoms svarbiausius apreikštojo tikėjimo turinio elementus.

Naujajame Testamente tikėjimo paveldo samprata pirmiausia yra siejama su graikišku žodžiu *parathéke*, reiškiančiu „paveldas“, „perduoti“, „sergėti“. Šis žodis yra naudojamas keletą kartų šv. Pauliaus tekstuose: „O Timotiejau, sergėk tau patikėtą turtą, vengdamas pasaulio tuščiažodžiavimo ir tariamojo pažinimo prieštaringų teigimų, nes kai kurie, jį pamėgę, nuklydo nuo tikėjimo“ (1 Tim 6, 20–21); „Sau taisykle laikyk sveikus pamokymus, kuriuos esi girdėjęs iš manęs apie tikėjimą ir meilę Kristui Jėzui. Sergėk brangųjį turtą, padedamas Šventosios Dvasios, kuri gyvena mumyse“ (2 Tim 1, 13–14). Tikėjimo paveldo koncepcija gali būti išreikšta ir kitomis formomis, nenaudojant žodžio *parathéke*. Laiškuose Timotiejui Paulius kelis kartus mini sveiką, tikrąjį „mokslą“, kurį būtina apsaugoti nuo iškraipymų: „Aš karštai prašau dėl Dievo ir Kristaus Jėzaus, kuris teis gyvuosius ir mirusiuosius, dėl jo apsiųskimo ir Karalystės: skelbk žodį, veik laiku ir ne laiku, bark, drausk, ragink su didžiu kantrumu ir kaip išmanydamas. Ateis toks laikas, kai žmonės nebepakęs *sveiko mokslo*, bet, pasidavę savo įgeidžiams, susivadins sau mokytojų krūvą, kad tie dūzgentų ausyse“ (2 Tim 4, 1–3, tekstas išskirtas A. L.); „Jeigu šitaip aiškinsi broliams, būsi geras Kristaus Jėzaus tarnas, mintantis tikėjimo žodžiais ir *tikruoju mokslu*, kuriam esi atsidavęs“ (1 Tim 4, 6, tekstas išskirtas A. L.); „Žiūrėk savęs ir *mokslo*, išverk šiuose darbuose! Taip veikdamas, išganysi ir save, ir savo klausytojus“ (1 Tim 4, 16, tekstas išskirtas A. L.).

Tikėjimo paveldo perdavimo samprata yra minima ir kitų Naujojo Testamento autorių, pavyzdžiui: „Mylimieji, aš labai norėjau parašyti jums apie bendrąjį mūsų išganymą ir jaučiu reikalą rašyti jums raginimą, kad kovotumėte už tikėjimą, vieną kartą visiems laikams duotą šventiesiems“ (Jud 3); „Mat mes skelbėme jums mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus galybę ir atėjimą ne mėgdžiodami gudriai išgalvotas pasakas, bet kaip savo akimis matę jo didybę liudytojai“ (2 Pt 1, 16); „Tepasilieka jumyse tai, ką girdėjote nuo pradžios. Jeigu tai, ką girdėjote nuo pradžios, pasiliks jumyse, tada jūs pasilikssite Sūnuje ir Tėve“ (1 Jn 2, 24). Šiose Šventojo Rašto vietose tikėjimo paveldas įvardinamas kaip „perduotos tiesos“, „tikėjimas, duotas šventiesiems“, „tai, ką girdėjote nuo pradžios“ ir kt. Kaip ir šv. Pauliaus atveju, šiuose tekstuose akivaizdus rūpestis tikėjimo turinio perdavimu ir apsaugojimu nuo galimų iškraipymų.

Graikiškas žodis *parathéke* buvo plačiai naudojamas antikoje norint pažymėti vertingą objektą, patikėtą kam nors saugoti.¹ Civilizacijai vystantis, atsirado specialios institucijos,

¹ Barclay M. Newman, *A Concise Greek-English Dictionary of the New Testament* (Deutsche Bibelgesellschaft, 1993), 132.

kurios priimdavo saugoti tokius paveldus. Panašiai ir, pavyzdžiui, šiuolaikinėje anglų kalboje žodis „deposit“ (paveldas) reiškia dalyką, padėtą arba patikėtą kam nors saugoti, o žodis „depositor“ (indėlininkas, depozitorius) žymi žmogų, kuris atiduoda saugoti pinigų, nuosavybę ar kitą turtą. Kalbant apie krikščioniškąjį tikėjimą, būtent Jėzus Kristus yra *depozitorius*. Jis perdavė apaštalams, o per juos visai Bažnyčiai saugoti ir skelbti turtą – tikėjimo paveldą. Šis perdavimas įvyksta Jėzui kreipiantis į apaštalus prieš žengimą į dangų: „Man duota visa valdžia danguje ir žemėje. Tad eikite ir padarykite mano mokymais visų tautų žmones, krikštydami juos vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, mokydami laikytis visko, ką tik esu jums įsakęs“ (Mt 28, 18b–20a).

Tikėjimo paveldas patikėtas Bažnyčiai

Kaip Jonas Paulius II pabrėžia apaštališkosios konstitucijos *Fidei depositum* pradžioje, „Viešpats patikėjo savo Bažnyčiai sergėti tikėjimo paveldą, ir šią užduotį ji nepaliaujamai vykdo“². Tikėjimo paveldo perdavimas Bažnyčiai tiesiogiai pabrėžiamas Bendrajame katechezės vadove: „Šis „tikėjimo paveldas“ tam tikra prasme yra Bažnyčiai, Dievo šeimai, patikėtas Viešpaties namų lobis.... Iš šio žodžio lobio maitinasi visi Tėvo vaikai, gaivinami jo Dvasios“³. Jėzus Kristus perdavė tikėjimo paveldą savo paruoštiems apaštalams, kad šie vykdytų jiems patikėtą misiją: „Viešpats Kristus, kuriame atbaigtas visas Aukščiausiojo Dievo apreiškimas (plg. 2 Kor 1, 30; 3, 16–4, 6), davė apaštalams priesaiką, kad jau per pranašus pažadėtąją ir jo paties įvykdytąją bei paskelbtąją Evangeliją skelbtų visiems, kaip visos ir išganingos tiesos bei dorovės šaltinį“⁴. Taigi tikėjimo paveldo centras yra pats Jėzus Kristus ir Jo viešas gyvenimas, o tikėjimo paveldo turinys, kaip nurodo Bendrasis katechezės vadovas, yra Bažnyčioje saugomas Dievo žodis.⁵ Esminės tikėjimo paveldo dalys yra Šventasis Raštas ir Šventoji Tradicija, kurie sudaro vieną šventą Dievo žodžio paveldą.⁶

Šventasis Raštas kaip Dievo žodis žmonėms yra vienas iš tikėjimo paveldo elementų. „Šventasis Raštas yra Dievo kalba ta prasme, kad parašytas Šventosios Dvasios įkvėpimu“⁷. Taip pat ir Šventoji Tradicija, kuri toje pačioje konstitucijoje apibūdinama kaip Dievo Sūnaus ir Šventosios Dvasios patikėto Dievo žodžio perdavimas „jų įpėdiniais, idant šie, tiesos Dvasios nušviesti, ištikimai jį saugotų, aiškintų ir skleistų“⁸. Šventoji Tradicija ir Šventasis Raštas „yra tarsi veidrodis, kuriame žemėje keliaujanti Bažnyčia išsižiūri į

² Jonas Paulius II, „Apaštališkoji konstitucija *Fidei depositum*“ (1992), *katalikai.lt*, žiūrėta 2017 m. lapkričio 16 d., http://katekizmas.lt/kbk1996p2003_p2008-2009gv/N10290.html.

³ Dvasininkų kongregacija. „Bendrasis katechezės vadovas“ (1997), *katalikai.lt*, žiūrėta 2017 m. lapkričio 16 d., http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vadovai/bendrasis-katechezes-vadovas.html. 94.

⁴ „Dei Verbum: dogminė konstitucija apie Dievo Apreiškimą“, in *Vatikano II Susirinkimo nutarimai* (Vilnius: Aidai, 2001), 7.

⁵ „Bendrasis katechezės vadovas“, 125.

⁶ „Dei Verbum“, 10.

⁷ *Ibid.*, 9.

⁸ *Ibid.*

Dievą⁹. Jėzus Kristus savo buvimu žemėje atskleidė žmonėms Tėvo Meilę ir įpareigojo Bažnyčią šią meilę skleisti ir liudyti. Būtent Kristaus meilė pripildo kiekvieno krikščionio širdį bei skatina evangelizuoti. Jėzus siunčia kiekvieną krikščionį nuo apaštalų laikų į visus pasaulio kelius visoms žemės tautoms skelbti Jo Evangeliją.¹⁰

Ištikimai saugoti tikėjimo paveldą yra ypač svarbi Bažnyčios atsakomybė. Vatikano II susirinkimo metu „Popiežius Jonas XXIII Susirinkimui iškėlė pagrindinę užduotį geriau sergėti ir aiškinti brangų katalikų mokymo paveldą, idant jis taptų suprantamesnis tikintiesiems ir visiems geros valios žmonėms“.¹¹ Tiek Šventasis Raštas, tiek Šventoji Tradicija yra labai svarbūs semiantis tikrumo dėl visko, kas yra Dievo apreikšta, ypačingai vykdant katechezę ir evangelizuojant, todėl yra svarbu aiškiai ir kartu autentiškai tikėjimo paveldą perduoti kitiems žmonėms. Ši svarbi užduotis yra patikėta Bažnyčiai ir yra vadinama Bažnyčios mokymu – Magisteriumu. Vatikano II Susirinkime Bažnyčios Magisteriumas apibrėžiamas kaip Bažnyčios mokymas, kurio galia vykdoma Jėzaus Kristaus vardu. Tik gyvajam Bažnyčios mokymui tėra patikėta „pareiga autentiškai aiškinti užrašytąjį arba perduotąjį Dievo žodį“.¹² Bažnyčios įsitikinimu, tikėjimo paveldą ji privalo ne tik sąžiningai sergėti ir autentiškai aiškinti, bet ir suaktualinti, padaryti suprantamą ir vaisingą bet kokiomis aplinkybėmis, o tai darydama ji iš esmės yra apsaugoma nuo klaidos.¹³

Istoriškai žvelgiant į Jėzaus gyvenimo laikotarpio mokymo metodus, pagrindinis informacijos perdavimo būdas būdavo žodinis mokymas. Žodiniu būdu Jėzus ne tik mokė apaštalus ir kitus žmones įvairių dalykų, bet žodžiu Jis įsteigė ir Bažnyčią, kuriai patikėjo visa tai, ką buvo kalbėjęs: „Ir aš tau sakau: tu esi Petras – Uola; ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės“ (Mt 16, 18). Dogminėje konstitucijoje *Dei Verbum* nurodoma, kad Jėzaus patikėtą misiją ištikimai vykdė ne tik apaštalai, bet ir „jų aplinkos vyrai, kurie, tos pačios Šventosios Dvasios įkvėpti, išganymo žinią užrašė“.¹⁴ Tiek perduotas žodžiu, tiek užrašytas raštu Šventosios Dvasios įkvėptų autorių, mokymas buvo ir yra svarbus Bažnyčiai, nes juose yra tikėjimo paveldas, kurį Bažnyčia su didele pagarba ir atsakomybe saugo ir perduoda. Popiežius Paulius VI apaštališkajame paraginime *Evangelii Nuntiandi* teigia:

Bažnyčia yra Gerosios Naujienos, kurią privalu skelbti, sergėtoja. Naujosios Sandoros Jėzuje Kristuje pažadai, Viešpaties ir apaštalų mokymas, gyvenimo Žodis, malonės ir Dievo gerumo šaltiniai, išganymo kelias – visa tai buvo patikėta Bažnyčiai. Tai <...> Bažnyčia sergsti kaip gyvą ir brangų paveldą ne tam, kad laikytų jį paslėptą, bet kad perduotų kitiems¹⁵.

⁹ „Dei Verbum“, 7.

¹⁰ Benediktas XVI, „Apaštališkasis laiškas Porta Fidei“ (2011), *EIS.katalikai.lt*, žiūrėta 2017 m. lapkričio 16 d., http://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/benediktas_xvi/motu-proprio/2011-10-11_porta-fidei, 7.

¹¹ Jonas Paulius II, „Apaštališkoji konstitucija Fidei depositum“.

¹² „Dei Verbum“, 10.

¹³ Herbert Vorgrimler, *Naujasis teologijos žodynas* (Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2003), 372-5.

¹⁴ „Dei Verbum“, 7.

¹⁵ Paulius VI, „Apaštališkasis paraginimas dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje Evangelii nuntiandi“ (1975), *katalikai.lt*, žiūrėta 2017 m. lapkričio 16 d., http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/

Tikėjimo paveldo perdavimas

Tikėjimo paveldas turi būti atsakingai perduodamas kiekvienam krikščioniui ir besiruošiančiam tokiu tapti. Šventasis tikėjimo paveldas, esantis Šventojoje Tradicijoje ir Šventajame Rašte, apaštalų buvo patikėtas visai Bažnyčiai.

„Šventoji Tradicija ir Šventasis Raštas sudaro vieną šventą Bažnyčiai pavestą Dievo žodžio lobį, prie kurio prisiriša visa šventoji tauta, kartu su savo ganytojais išstvermingai besilaikanti apaštalų mokymo ir bendravimo, duonos laužymo ir maldų (plg. Apd 2, 42). Vadovams ir tikintiesiems nepaprastai vieningai laikantis perteiktojo tikėjimo, jį vykdant ir išpažįstant, tarp jų užsimezga ypatingas dvasinis bendrumas.“¹⁶

Tikėjimo paveldas nėra tik informacija, kurią turi žinoti kiekvienas krikščionis. Tai yra ypatingas kiekvieno tikinčio žmogaus kelias, kuris veda į bendrystę su visa Bažnyčia. Pasak Bendrojo katechezės vadovo, tikėjimo paveldas turi būti prieinamas Kristų tikintiems ir visiems geros valios žmonėms, todėl jis turi būti saugotas ir perteiktas su ypatingu rūpestingumu ir atsakomybe.¹⁷

Katalikų Bažnyčios katekizmo santraukoje teigiama, jog „visa Dievo tauta, padedama Šventosios Dvasios ir vadovaujama Bažnyčios Magisteriumo, antgamtiniu tikėjimo jausmu priima dieviškąjį Apreiškimą, vis labiau jį suvokia ir pritaiko gyvenime“.¹⁸ Bendrajame katechezės vadove taip pat pabrėžiama, kad tikėjimo paveldas – Viešpaties namų lobis – yra patikėtas visiems Dievo vaikams, gaivinamiems Jo Šventosios Dvasios.¹⁹

Apie tikėjimo paveldo patikėjimą visų luomų krikščionims kalbama ir Vatikano II Susirinkimo dogminėje konstitucijoje *Lumen Gentium*:

Kristus, didysis pranašas, ir savo gyvenimo liudijimu, ir žodžio galia paskelbė Tėvo karalystę ir eina pranašo pareigas iki visiško tos karalystės garbės apsireiškimo ne tik per hierarchiją, kuri jo vardu ir galia moko, bet taip pat ir per pasauliečius, kuriuos dėl to paskyrė liudininkais ir aprūpino tikėjimo supratimu bei žodžio malone, kad spinduliuotų Evangelijos galią kasdieniniame, šeimyniniame ir socialiniame gyvenime²⁰.

Apie pasauliečių apaštalavimą perduodant tikėjimo paveldą rašoma ir Vatikano II Susirinkimo dekretu *Apostolicam Actuositatem*:

evangelii_nuntiandi.html, 15.

¹⁶ „Dei Verbum“, 10.

¹⁷ „Bendrasis katechezės vadovas“, 125.

¹⁸ *Katalikų Bažnyčios katekizmas: santrauka* (Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2007), 15.

¹⁹ „Bendrasis katechezės vadovas“, 94.

²⁰ „Lumen gentium: dogminė konstitucija apie Bažnyčią“, in *Vatikano II Susirinkimo nutarimai* (Vilnius: Aidai, 2001), 35.

Apaštalams ir jų įpėdiniams yra Kristaus pavesta pareiga jo vardu ir galia mokyti, šventinti ir valdyti. Todėl ir pasauliečiai, tapę Kristaus kunigystės, pranašavimo ir valdymo dovanų dalyviais, visos Dievo tautos pasiuntinybėje teatlieka savo pareigas Bažnyčioje ir pasaulyje²¹.

Katalikų Bažnyčios katekizmas yra labai svarbi tikėjimo paveldo perdavimo priemonė. Popiežius Jonas Paulius II apaštalinėje konstitucijoje *Fidei depositum* pabrėžia Katalikų Bažnyčios katekizmo svarbą šioje srityje:

Katekizme privalu ištikimai ir tvarkingai pateikti Šventojo Rašto, Bažnyčios gyvosios Tradicijos ir tikrojo Magisteriumo mokymą bei dvasinį Bažnyčios tėvų, mokytojų ir šventųjų palikimą, idant būtų galima geriau pažinti krikščioniškuosius slėpinius ir atgaivinti Dievo tautos tikėjimą²².

Tikėjimo paveldo skirstymas Katalikų Bažnyčios katekizme

Katalikų Bažnyčioje katekizmą sudaro keturios dalys. Tai, kad tokia sandara nėra vienintelė galima, tiesiogiai nurodo Bendrasis katechezės vadovas: „Yra trejybinių struktūrų turinčių katekizmų, kiti remiasi išganymo etapais, tretieji – turiningomis biblinėmis ir teologinėmis temomis (Sandora, Dievo karalystė ir t. t.), ketvirtieji – tikėjimo matmeniu, penktieji vadovaujasi liturginiais metais“²³.

Jonas Paulius II konstitucijoje *Fidei depositum* taip aiškina Katalikų Bažnyčios katekizmo skirstymą į keturias dalis – *Credo*, liturgiją, krikščioniškąją elgseną ir krikščioniškąją maldą:

krikščioniškasis slėpinys yra tikėjimo objektas (pirmoji dalis); jis švenčiamas ir perteikiamas liturginiais veiksmais (antroji dalis); jis yra Dievo vaikų darbams apšviesti bei palaikyti (trečioji dalis); jis mūsų maldos, kurios pirmutinė išraiška yra „Tėve mūsų“, pagrindas ir mūsų prašymo, šlovinimo ir užtarimo objektas (ketvirtoji dalis)²⁴.

Kadangi Katalikų Bažnyčios katekizmas yra tikėjimo paveldo išraiška, tai ir tikėjimo paveldas gali būti padalintas į šias keturias dalis, kad tikinčiajam būtų lengviau jį suprasti ir juo gyventi.

Pirmoji dalis – *Credo* – yra Katalikų tikėjimo išpažinimas (KBK 27-1065). Šioje dalyje apibendrintos tikėjimo tiesos, kuriomis Bažnyčia tiki. Katalikų Bažnyčios katekizme pabrėžiama, kad „tikėjimo vienybei reikalinga bendra tikėjimo kalba, visiems privaloma

²¹ „Apostolicam Actuositatem: dekretas dėl pasauliečių apaštalavimo“, in *Vatikano II Susirinkimo nutarimai* (Vilnius: Aidai, 2001), 2.

²² Jonas Paulius II, „Apaštališkoji konstitucija *Fidei depositum*“.

²³ *Ibid.*, 135.

²⁴ Jonas Paulius II, „Apaštališkoji konstitucija *Fidei depositum*“.

ir visus vienijanti tuo pačiu tikėjimo išpažinimu²⁵. Šis tikėjimo išpažinimas dar vadinamas tikėjimo simboliu ir yra tikinčiųjų atpažinimo ir bendrumo ženklas.²⁶ Benediktas XVI savo apaštališkajame laiške *Porta Fidei* mini pirmųjų amžių krikščionis, kurie būdavo įpareigojami *Credo* išmokti mintinai, nes tai būdavo kasdienė malda, neleidžianti užmiršti įsipareigojimų, kuriuos prisėmė su Krikštu.²⁷ Katalikų Bažnyčios katekizme teigiama: „Kalbėti *Credo* tikint reiškia bendrauti su Dievu – Tėvu, Sūnumi ir Šventąja Dvasia. Tai reiškia taip pat bendrauti ir su visa Bažnyčia, kuri mums perduoda tikėjimą ir kurios prieglobstyje mes tikime“.²⁸ Panašiai ir Benediktas XVI nurodo, jog tikėjimo išpažinimas yra asmeninis ir kartu bendruomeninis aktas. Taip pat jis pabrėžia, kad tikėjimo išpažinimas yra aktas, kuriuo laisvai apsisprendžiame save visiškai patikėti Dievui.²⁹ Taigi, tikėjimo išpažinimas ne tik sutvirtina tikintįjį kaip asmenį, bet taip pat kiekvieną kartą atnaujina ir sustiprina santykį su Dievu ir atsidavimą Jam. Ši Katalikų Bažnyčios katekizmo, o taip pat ir tikėjimo paveldo, dalis yra aprašoma ir nagrinėjama naudojantis Apaštalų tikėjimo išpažinimu, jo sąranga.

Antroji dalis – **Liturgija** – skirta tikėjimo šventimui (KBK 1066-1690). Terminas „liturgija“ reiškia, kad Dievo tauta dalyvauja „Dievo darbe“.³⁰ „Liturgija yra malda: tikėjimo išpažinimas yra teisingai įjungtas į kulto apeigas. Kaip malonė, sakramentų vaisius, yra nepamainoma krikščioniškos elgsenos sąlyga, taip ir dalyvaujant Bažnyčios liturgijoje būtinas tikėjimas“.³¹ Vatikano II Susirinkimo Liturginėje konstitucijoje *Sacrosanctum concilium* nurodoma, kad liturgija, ypač Eucharistijos auka, atlieka žmonių atpirkimo darbą ir siekia, kad tikintieji savo gyvenimu parodytų kitiems Kristaus paslaptį ir tikrąją Bažnyčios prigimtį, kuri yra ir žmogiška, ir dieviška.³² Liturgija pati būdama tikėjimo paveldo dalimi, tuo pačiu padeda jį perduoti kitiems. Svarbu pabrėžti, kad liturgija neatsirado pati iš savęs, nes jos šaltinis ir pradžia yra Jėzus Kristus:

Todėl kaip Kristus buvo Tėvo siūstas, taip ir Jis siuntė kupinus Šventosios Dvasios apaštalus ne vien tik, kad, skelbdami Evangeliją visam sutvėrimui, praneštų, jog Dievo Sūnus savo mirtimi ir prisikėlimu išvadavo mus iš piktosios dvasios valdžios ir mirties bei perkėlė į Dievo karalystę, bet kad ir vykdytų paskelbtąjį išganymo darbą per Mišių auką bei sakramentus, apie kuriuos telkiasi visas liturginis gyvenimas³³.

Šioje citatoje išryškinta pagrindinė Liturgijos dalis – sakramentai, septynios Kristaus dovanos Bažnyčiai.³⁴ Jaunimo katekizme „Youcat“ nurodoma, kad

²⁵ *Katalikų Bažnyčios katekizmas: santrauka*, 185.

²⁶ *Ibid.*, 188.

²⁷ „Apaštališkasis laiškas *Porta Fidei*“, 9.

²⁸ *Katalikų Bažnyčios katekizmas: santrauka*, 197.

²⁹ „Apaštališkasis laiškas *Porta Fidei*“, 10.

³⁰ *Katalikų Bažnyčios katekizmas: santrauka*, 1069.

³¹ Jonas Paulius II, „Apaštališkoji konstitucija *Fidei depositum*“.

³² „*Sacrosanctum concilium*: konstitucija apie Šventąją Liturgiją“, in *Vatikano II Susirinkimo nutarimai* (Vilnius: Aidai, 2001), 2.

³³ *Ibid.*, 6.

³⁴ *Katalikų Bažnyčios katekizmas: santrauka*, 1114.

sakramentai yra duoti Bažnyčiai ir per ją: duoti *Bažnyčiai*, nes Bažnyčia – Kristaus Kūnas – yra įsteigta, maitinama ir ugdoma sakramentais; duoti *per ją*, nes sakramentai yra Kristaus Kūno galia, pavyzdžiui, kai per išpažintį Kristus, pasinaudodamas kunigu, atleidžia nuodėmes³⁵.

Anksčiau tekste buvo minėta, jog dalyvaujant Bažnyčios liturgijoje būtinas tikėjimas. Taip pat yra ir sakramentų atžvilgiu. „Youcat“ pabrėžiama, jog sakramentai gali veikti tik tada, kai jie suprantami ir priimami tikint – tikėjimo aspektas yra esminis. Tuo pačiu metu sakramentai ne tik remiasi tikėjimu, bet taip pat jį palaiko, stiprina ir išreiškia.³⁶

Trečioji dalis – *krikščioniškoji moralė* – nagrinėja tikėjimo įgyvendinimą kasdienybėje (KBK 1691–2557). Tai tikėjimo tiesų pritaikymas gyvenime, liudijimas savo veiksmais To, kuris kiekvieną krikščionį siunčia gyventi tikėjimu. Katalikų Bažnyčios katekizme nurodoma, kad tikėjimu pažinę savo naująjį kilnumą, krikščionys yra pašaukti gyventi „kaip dera besilaikantiems Kristaus Evangelijos“ (Fil 1, 27), nes per sakramentus ir maldą jie gauna Kristaus malonę ir Jo Dvasios dovanas, kurios padeda jiems taip gyventi.³⁷ Jėzus kiekvieną krikščionį moko būti tokiais tobulais kaip „dangiškasis Tėvas yra tobulas“ (Mt 5, 48). Gyvenimo Kristuje orientyras yra tai, ką Dievas žmogui apreiškė per savo Sūnų Jėzų Kristų. Ypatingai išryškinama tai, jog žmogus yra sukurtas pagal Dievo paveikslą, esantį kiekviename žmoguje.³⁸ Jonas Paulius II nurodo, kad „jei tikėjimas nepasireiškia darbais, jis yra miręs (plg. Jok 2, 14–26) ir negali duoti amžinojo gyvenimo vaisių“.³⁹

Šioje tikėjimo paveldo dalyje Dekalogas yra naudojamas kaip pagrindinė struktūra tolesniam šios dalies skirstymui. „Dešimt Dievo įsakymų yra ypatingi tuo, kad jie apima visą žmogaus gyvenimą. Mes, žmonės esame susiję su Dievu (1–3 įsakymai) ir vieni su kitais (4–10 įsakymai), mes esame religingos ir socialinės būtybės“.⁴⁰ 10 Dievo įsakymų yra vienas iš svarbiausių gyvenimo Kristuje orientyrų – jei žmogus sąžiningai ir su meile laikosi Dekalogo įsakymų ir myli savo artimą kaip save patį, jis jau gyvena Kristuje. Dievo meilė neatsiejama nuo meilės artimui. Tai pabrėžia ir Benediktas XVI teigdamas, jog „tikėjimas įgalina pažinti Kristų, o jo paties meilė akina padėti jam kaskart, kai jis mūsų gyvenimo kelyje tampa mūsų artimu“.⁴¹

Tam, kad gyventume Kristuje, turime pasilikti jame: „Aš esu vynmedis, o jūs šakelės. Kas pasilieka manyje ir aš jame, tas duoda daug vaisių; nuo manęs atsiskyre, jūs negalite nieko nuveikti“ (Jn 15, 5). Krikščioniška elgsena tampa neįmanoma negyvenant pagal Jėzaus mokymą. Kiekviena nuodėmė krikščionį atskiria nuo Kristaus meilės ir Jo mokymo, todėl žmogus, norėdamas gyventi Kristuje, privalo stengtis atsiriboti nuo

³⁵ *Youcat: jaunimo katekizmas* (Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011), 175.

³⁶ *Katalikų Bažnyčios katekizmas: santrauka*, 1123.

³⁷ *Katalikų Bažnyčios katekizmas: santrauka*, 1692.

³⁸ *Ibid.*, 1702.

³⁹ Jonas Paulius II, „Apaštališkoji konstitucija Fidei depositum“.

⁴⁰ *Youcat: jaunimo katekizmas*, 350.

⁴¹ „Apaštališkasis laiškas Porta Fidei“, 14.

blogio. Tai patvirtina apaštalas Paulius: „Atpildas už nuodėmę – mirtis, o Dievo malonės dovana – amžinasis gyvenimas mūsų Viešpatyje Jėzuje Kristuje“ (Rom 6, 23).

Ketvirtoji dalis yra skirta **krikščioniškajai maldai** (KBK 2558-2865). Joje tikėjimas matomas kaip asmeniškasis ryšys su Dievu. Šis ryšys išreiškiamas malda ir pasitikėjimu. Katalikų Bažnyčios katekizme nurodoma, kad malda yra asmeniška jungtis su gyvuju Dievu ir sielos pakėlimas į Dievą.⁴² Katekizmas skiria išskirtinį dėmesį Jėzui Kristui kaip maldos Mokytojui, nes visas Jo gyvenimas buvo ištisinė, nesibaigianti malda.⁴³ Būtent Jis išmokė apaštalus maldos „Tėve mūsų“, kuri dėl to yra vadinama „Viešpaties malda“.⁴⁴ Taip Kristus atsiliepė į savo mokinių prašymą: „Viešpatie, išmokyk mus mels-tis“ (Lk 11, 1). Ši malda yra tarsi visos Evangelijos santrauka, o tai ją padaro ypatingai svarbia tikėjimo paveldo dalimi.⁴⁵

Maldą „Tėve mūsų“ sudaro 7 prašymai, kuriuos krikščionio širdyje pažadina įsūnystės Dvasia.⁴⁶ Pirmieji trys prašymai krikščionį kreipia į Dievą dėl Jo paties, priartina prie Dievo garbės. Keturi paskutiniai prašymai išsako besimeldžiančiojo lūkesčius ir poreikius.⁴⁷

Kiekvienas krikščionis, ypatingai Krikšto ir Sutvirtinimo sakramentų teikimo metu, yra šaukiamas atsiliiepti į Dievo kvietimą liudyti ir perduoti tikėjimo paveldą savo aplinkoje.

Išvados

1. Tikėjimo paveldo (*fidei depositum*) koncepcija, pateikiama įvairia raiška, matoma tiek Senajame, tiek Naujajame Testamente. Išryškėja rūpestis, kad tikėjimo paveldas būtų išsaugotas nepažeistas ir jo būtų rūpestingai laikomasi
2. Tikėjimo paveldą Dievas perdavė savo Tautai – Bažnyčiai. Esminės tikėjimo paveldo dalys yra Šventasis Raštas ir Šventoji Tradicija. Bažnyčios užduotis yra išsaugoti tikėjimo paveldą nepažeistą.
3. Bažnyčiai perduotas tikėjimo paveldas turi būti prieinamas kiekvienam krikščioniui ar besidominčiajam krikščioniškuoju tikėjimu. Bažnyčia siekia nesikeičiantį tikėjimo paveldo turinį padaryti suprantamą kiekvienos kultūros ir kiekvieno laikmečio žmogui.
4. Katalikų Bažnyčios katekizme tikėjimo paveldas yra suskirstytas į keturias dalis: pirmoje dalyje aptariamos tikėjimo tiesos, antroje – apžvelgiamas Kristaus mokinio dalyvavimas liturgijoje, trečioji dalis skirta krikščioniškajai moralei kaip tikėjimo įgyvendinimui kasdienybėje, ketvirtoje dalyje gilinamasi į maldos gyvenimą.

⁴² *Katalikų Bažnyčios katekizmas: santrauka*, 2558.

⁴³ *Ibid.*, 2599-2606.

⁴⁴ *Ibid.*, 2759.

⁴⁵ *Ibid.*, 2761.

⁴⁶ *Ibid.*, 2803.

⁴⁷ *Ibid.*, 2803–2805.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. „Apostolicam Actuositatem: dekretas dėl pasauliečių apaštalavimo“. In *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*, 273–296. Vilnius: Aidai, 2001.
2. Barclay M. Newman. *A Concise Greek-English Dictionary of the New Testament*. Deutsche Bibelgesellschaft, 1993.
3. Benediktas XVI. „Apaštališkasis laiškas Porta Fidei“ (2011). *EIS.katalikai.lt*. Žiūrėta 2017 m. lapkričio 16 d. http://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/benediktas_xvi/motu-proprio/2011-10-11_porta-fidei.
4. „Dei Verbum: dogminė konstitucija apie Dievo Apreiškimą“. In *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*, 8192. Vilnius: Aidai, 2001.
5. Dvasininkų kongregacija. „Bendrasis katechezės vadovas“ (1997). *Katalikai.lt*. Žiūrėta 2017 m. lapkričio 16 d. http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vadovai/bendrasis-katechezes-vadovas.html.
6. *Youcat: jaunimo katekizmas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
7. Jonas Paulius II. „Apaštališkoji konstitucija Fidei depositum“ (1992). *Katalikai.lt*. Žiūrėta 2017 m. lapkričio 16 d. http://katekizmas.lt/kbk1996p2003_p2008-2009gv/N10290.html.
8. *Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. Lietuvos vyskupų konferencija, 2012.
9. *Katalikų Bažnyčios katekizmas: santrauka*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2007.
10. „Lumen gentium: dogminė konstitucija apie Bažnyčią“. In *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*, 24–80. Vilnius: Aidai, 2001.
11. Paulius VI. „Apaštališkasis paraginimas dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje Evangelii nuntiandi“ (1975). *Katalikai.lt*. Žiūrėta 2017 m. lapkričio 16 d. http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/evangelii_nuntiandi.html.
12. „Sacrosanctum concilium: konstitucija apie Šventąją Liturgiją“. In *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*, 93–124. Vilnius: Aidai, 2001.
13. Vorgrimler, Herbert. *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2003.

Gauta: 2017 11 16

Parengta spaudai: 2017 12 05

Artūras LUKAŠEVIČIUS, Gabrielė MOTIEJŪNIENĖ

THE CONCEPT OF THE DEPOSIT OF FAITH (*FIDEI DEPOSITUM*) AFTER THE SECOND VATICAN COUNCIL

S u m m a r y

The article analyses the place of the deposit of Faith in the modern catechesis. The concept of the deposit of Faith is found in various forms in both Testaments of the Bible. The letters of apostles express keen concern for the deposit of Faith to be protected from distortions. The deposit of Faith is God's gift to His people that is the Church. The Sacred Scripture and Sacred Tradition constitute the key parts of the deposit of Faith.

The mission of the Church is to safeguard the deposit of Faith and to transmit it to every generation. Through the process of inculturation the deposit of Faith has to be made accessible to every person in every culture. By adhering to one deposit of Faith, believers are united into one Church.

In the Catechism of the Catholic Church, the deposit of Faith is divided into four parts. Part I concentrates on the profession of faith as man's response to God's revelation. Part II deals with the sacramental life by which the Church celebrates our salvation. Part III analyses Christian morality as man's response to God's grace in everyday choices. In Part IV Christian prayer is discussed, with particular attention to Lord's prayer.

Through Baptism and Confirmation, every Christian has a vocation to live and pass on the deposit of Faith to others.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: tikėjimo paveldas, katechezė, Šventasis Raštas, Šventoji Tradicija, Katalikų Bažnyčios katekizmas.

KEY WORDS: the Deposit of Faith, Catechesis, Sacred Scripture, Sacred Tradition, Catechism of the Catholic Church.

Artūras LUKAŠEVIČIUS – teologijos ir religijos studijų daktaras (Birmingham, Anglija). Šiuo metu dėsto katechetiką, pastoracinę katechezę, biblinę katechezę ir didžiąsias pasaulio religijas Vytauto Didžiojo Universitete, Katalikų teologijos fakultete. Darbovietės adresas: Gimnazijos g. 7, LT-44260, Kaunas.

Gabrielė MOTIEJŪNIENĖ – religinio švietimo magistratūros absolventė (Vytauto Didžiojo Universitetas, Katalikų teologijos fakultetas). Šiuo metu dėsto tikybą Palaimintojo Teofiliaus Matulionio gimnazijoje. Darbovietės adresas: Architektų g. 85, LT-04208, Vilnius.

Artūras LUKAŠEVIČIUS – a Doctor of Theology and Religious Studies (Birmingham, England). He currently teaches Catechetics, Pastoral Catechesis, Biblical Catechesis and the Great Religions of the World at the Department of Catholic Theology at Vytautas Magnus University. Work address: Gimnazijos St. 7, LT-44260 Kaunas.

Gabrielė MOTIEJŪNIENĖ – a graduate of Religious Education Master's programme (Department of Catholic Theology at VMU). She currently is a teacher of Catholic religion at Blessed Teofilis Matulionis high school. Work address: Architektų St. 85, LT-04208, Vilnius.